

Texten är automatiskt genererad. Vi har i nuläget endast möjlighet att erbjuda transkriberingar i obearbetad form.

Intresset för att producera och konsumera mat mer hållbart i Sverige är stort och nu storsatsar det på forskning om hur svensk matproduktion ska bli både mer hållbar, lönsam och konkurrenskraftig. Nyligen beviljade det statliga forskningsrådet Formas 192 miljoner kronor till fyra så kallade tvärvetenskapliga centerutbildningar för ökad hållbarhet och konkurrenskraft i livsmedelssystemet. Vad innebär dessa center utbildningar och vilken nytta kan de ge för samhället? För oss konsumenter och för våra lantbruks företagare?

Jag heter Håkan Montelius och du lyssnar på podden Landet, en podd från Landsbyggsnätverket. Ja, i dag i landet ska vi alltså prata om en mångmiljonär satsning på forskning om hållbarhet och konkurrenskraft inom livsmedelsproduktion och konsumtion. Och för att prata om detta har jag med mig två gäster. Först och främst säga hej och välkommen till Jessica Ekström, forskningssekreterare på Formas. Hej! Hej! Och vi ska också säga dig att du är ju ansvarig för det här projektet med de fyra utbildningarna. Jag är i deras kontaktansvarig för utlysningen och jag är deras kontaktperson framöver. Vi säger också varmt välkommen till Svante Kaijser, lantbrukare i Halltorp utanför Trollhättan. Hej! Hej!

Och kan man kort och gott beskriva dig som spannmålsbonde?

Ja, det kan man göra numera. Jag har haft livsmedels förädling tidigare på gården, men det har jag inte längre. Och nu har jag ekologisk spannmålsodling och biodling ihop med en kompanjon. Vi ska säga dig att du har också en bakgrund, bland annat som förtroendevald inom Agri Väst och Lantmännen.

Ja. Varmt välkomna båda två och jag tänkte börjamed första frågan till dig, Jessica. Det är alltså fyra utbildningar som har beviljats 192 miljoner över fyra års tid. Kan du berättalite grann? Vad är dessa utbildningar för någonting? Det är en stor satsning där akademi har gått ihop med näringsliv där man adresserar ett behov,

inte bara bidra till hållbarhet och konkurrenskraft utan också öka kunskap och kompetenshöjning inom livsmedelsbranschen och i produktion. Vi har fyra olika centrum som adresserar fyra olika grenar kan man säga i livsmedelsbranschen. Det var ju en tanke. Vi ville att man skulle ha en portfölj och ledningsgruppen, det vill säga. Vår intention var inte att bevilja fyra vegetabiliska projekt utan vi ville att man skulle ha en spridning och det blev naturligt så. Vi behövde inte manipulera någonting eller flytta lyfta något projekt utan dessa fyra var de topp fyra.

Och vi ska också nämna det att de fyra center utbildningarna vi pratar om är Sustainable med ett Tellus som sökande som handlar om animalier, produktion och vilken roll djuren ska spela i livsmedelsproduktionen. Vi har också Penn Sweden med Örebro universitet som sökande där man fokuserar på växtbaserade proteiner. Vi har center utbildningen BlueFood med KTH som sökande som fokuserar på blå mat eller sjöfart. Och sist men inte minst Finest med forskningsinstitutet RISE som i huvudsak om hur livsmedels system kan ställa om i alla led. Jessica. Det här med utbildningar är ett ganska nytt grepp inom svensk forskning. Eller hur? Ja, det är så. Man har ju haft det program som listas.

Food Futures har varit en stor satsning, men för oss på Formas är det här nytt. Vi har ju varit oss främst i akademien tidigare och nu har man ju börjat vända sig mer mot näringslivet och företag och att man vill ha företag med att man har det som ett krav.

Sen har jag också branschen. Vi har ju varit i kontakt inför den här utlysningen med branschrepresentanter både från Livsmedelsföretagen, LRF Sweden Food Arena för att lyssna in. Vad är en bransch som behöver och då pratar alla om den långsiktiga satsningen och samverkan. Men är det just kopplingen med samarbetet mellan akademi och näringslivet som är det nya greppet på detta annars? Jag skulle säga att det är en av de stora, att det inte är idén, inte kommer enbart från akademi. Att det är någon på ett universitet som tycker det vore spännande att forska på utan att det är ett behov som kommer från näringslivet.

Svante, som jobbar som lantbrukare är inom primär produktion. Vad tänker du när du hör om det här projektet eller Centrumslingan? Ja, jag tänker att min första tanke är att mest bara positivt att det känns som att det om jag förstått det rätt så är det ju ändå kopplat till den livsmedelsstrategi som Sverige har tagit. Så att man någonstans liksom sätter pengarna bakom forskning och utveckling är ju en viktig del i att få

luft under vingarna i den här strategin. Man kan ju ibland strategier skrivbordsprodukter också, där man har goda ambitioner om att man ska öka hit och dit. Men men, det är ju först när man sätter till resurser och mänsklig kreativitet som det som det kan bli verkstad av det hela. Och då tror jag ju det är därför jag alltid varit intresserad av forskning och utveckling. Så vi är ju inte ett land som har lägst löner eller som som konkurrerar en brutal konkurrenskraft genom prispress. Utan i allt är vi ju det genom innovation och kunskap och där har vi i de gröna näringarna varit lite under försörjda. I alla fall vad gäller mat, inte skog. Men men när det gäller mat?

Jämfört med hur strategin har varit i andra industrigrenar där vi är väldigt framgångsrika i världen så är det nästan alltid att vi har bakat in en massa kunskap och ny teknik i produkterna vi exporterar. Det har vi inte riktigt på samma sätt haft med oss i livsmedelsproduktionen, så därför tycker jag det här är roligt och spännande. Vad tror du är den konkreta nyttan för dig som lantbrukare? Det kan man nästan inte svara på mer än att jag tänker säga att det är lite av att låta tusen blommor blomma. Man vet ju inte vad i detta som blir just den konkreta nyttan, men man vet ju att den troligen inte uppstår och förädlas om vi inte har pengar och en strategi och så vidare. Utan det här ökar ju chansen för att vi faktiskt får kanske både en och två blommor som blommar bland de där tusen som kan vara morgondagens konkurrenskraft för mig. Så därför är det också väldigt roligt tycker jag att det är en bredd

i ämnesval och i fråga från norr till söder så att det inte man satsar för mycket i en strömfåra utan man låter pengarna vara på många olika ställen.

Jag skulle säga att det är avgörande att vi måste samarbeta mera för att veta vad är det? Var finns behoven hos oss ute i

verkligheten, om man ska säga eller utanför korridorerna på SLU och utanför korridorerna på universiteten?

Men självklart behöver vi också ha och det kommer ju inte att försvinna. Möjligheter att söka medel för visioner eller undersöka forskningens som kan bli nånting. De här projekten som

som ser framåt när man vill, när man har en aning. Att det här kanske är något, men man vet inte

om man vill testa och då kommer det att spilla över. Vi har så många småföretagare också som inte har möjlighet att delta i forskningsprojekt inom inom livsmedelsindustrin. Så har vi väldigt mycket livsmedelsproduktion så har vi ju väldigt mycket små. Många som har under tio anställda t.ex. De har inte möjlighet att avsätta en person till att delta i ett forskningsprojekt om inte de får medel för den tiden. Och antingen ger detta möjlighet för dem att delta i ett forskningsprojekt och ta del av resultat direkt. Eller så kommer det här att vara som en överfull vattenkanna. Det här kommer att rinna över på dem.

Men du Jessica, varför görs den här satsningen just nu och varför är det viktigt? Jag skulle säga att det är en kombination av saker, att medvetenhet, en ökad medvetenhet, ökad finansiering från regeringen och att man ser ett behov på långsiktiga satsningar helt enkelt.

Livsmedelsproduktionen och lantbruket har kanske sett lite pengar? Ja, det finns bara där på något vis. Vi tar den för given att det är kor som äter i våra hagar på somrarna och vi har mjölk i butiken och sådana saker. Och nu har man ju börjat världen. Omvärlden har ju blivit lite skakigare och man har börjat förstå värdet av det. Plus att det här var ju innan pandemin. När vi började planera det här. Men jag kan ju säga att efter 2020 så har vi verkligen. Det är första gången som regeringen har utnämnt svensk livsmedelsproduktion som en samhällsviktiga näring. Svante, Är det något som du märker av att ett litet förändratsamhällsklimat och en förändrad syn på livsmedelsproduktion och att det har varit ett annat fokus i dag? Ja, det är jag. Jag vet att jag. Var lite engagerad i ett projekt för tio år sedan som handlade om svensk livsmedelsproduktion. I större sammanhang kom det här att prata om självförsörjning. Till exempel, det var helt omöjligt. Det var

ett icke ord. Det skulle man inte tänka för att det varet motstånd mot frihandel och man var man nästan klädd i gula västar när man höll på med sådana saker. En av de saker jag tänkte på vi kan ju inte få kommersiella framgångar om det samtidigt sker på bekostnad av kolhalt eller pollinatörer eller ett övergivet innanhav. Eller? Det gillar inte vi lantbrukare heller och därför är det jätteviktigt att det finns. Att staten går in och att det kommer att finnas projektsom inte bara handlar om att vi ska nå en kommersiell framgång i en produkt, utan det ska också ske så att vi har vårdar vårt vårt land. För det är det ju både för konsumenten och producentens skull att det ska funka om hundra år också. Precis. Och det är ju en av de alla. De här fyra fick ju adresserad hållbarheten. Tre dimensioner, både den ekonomiska och den sociala och biologiska. Det är ju det. Den är ju som en grundbult skulle jag säga genom hela EU. Och att varuhållbar kommer förmodligen tillgivet vara den som är också mest konkurrenskraftig, tänker jag framöver. Det här är som sagten satsning som ska pågå i fyra år. Jessica Vad händer efter de här fyra åren? Efter redan efter tre år kommer vi göra en utvärdering av de här tre projekten och se hur långt de har kommit. Vad har de? Vad lovade de att de skulle göra och vad har hänt? Och de kommer att komma in med den utvärderingen så kommer det att bli en ansökan för kommande fyra år och så de. Tanken är ju att de ska kunna få medel för ytterligare fyra år och sedan är vår förhoppning att de ska stå på egna ben. För det har jag kanske inte nämnt. Men ett av kraven i centrums satsningar var ju faktiskt att de skulle ha en viss medfinansiering från näringslivet redan vid ansökan för att vi ville se att det fanns ett äkta engagemang och en vilja att tro på de här centrum och den medfinansiering ryggraden kommer att behöva ökas efter de här fyra åren. Det här med tillräcklig livsmedelsförsörjning och att vi har en matproduktion av mat. Det är ju egentligen angeläget för all i Sverige. Men jag skulle säga att vi som konsumenter kan förvänta oss av de här centrum skildringarna

som konsument. Jag som bor i en storstad och har vänner som inte har koppling till lantbruk, kanske inte heller. Det känns nästan som att min generation kanske är den sista generationen som faktiskt haren släkting som har gård som har varit på en gård som faktiskt brukats. De får sin information från Youtube och vad ska jag säga från media? Då är det ännu viktigare att livsmedelsproduktionen och produktionen når ut till dessa, så att förhoppning med dessa sedan är väl kanske att man skakunna leta faktisk kunskap skaffas lättillgänglig och man ska.

Det ska vara lätt att göra rätt. Man ska kunna göra medvetna val när man går in i en butik.

Det tycker jag. När jag läste på lite om det här nu innan att det ser ut som i alla fyra utbildningarna så pratar man en hel del om att det inte bara är naturvetenskap utan att man adresserar samhällsvetenskap på ett sätt som jag tycker är lite nytt. Fräscht sett. Jag är själv ekonom och har alltid förundrats över med i mitt nätverk så är det mest naturvetenskapliga människor och då blir det lite kantigt i en del av de därför forskningsrörelsen som kan bli jättesvåra att applicera i verkligheten som är full av motsägelser. Allt i hoppa så det hoppas jag mycket på att den här mellan samhällsvetenskap och naturvetenskap ska bära frukt. Roligt att du säger det här, men jag håller med. Jag håller med dig alltså.

Naturvetenskapen kan ju vara väldigt fyrkantigt.

Ja. Till och med ha. Samhällsvetenskaplig forskning och naturvetare kan. Har svårt att förstå varandra ibland. Absolut. Men Svante, från ditt perspektiv som företagare och som lantbrukare,

varför är den stora satsningen på att få snurr på just kunskapsflöden viktig för dig?

Alltså. Den marknadslösningar vi har idag funkar ju inte riktigt. Marknaden är inte bra på att lösa så kallade externa effekter och när vi har konsumenter och producenter som nuvarar inne på lca som inte alls känner varandra. Det är bara någon procent av producenterna som står för merparten av maten som de andra 99 ska äta. Den informationsöverföringen där är ju superviktig för att annars så leder det eventuellt till att vi odlar upp hela Amazonas för att få det

billigaste proteinet därifrån som ska gå till storabelopp någonstans så ska vi köra levande djur över Atlanten för att det råkar vara det billigast just då. Men vi måste hitta system där konsumenten i Trollhättan eller Uppsala eller vad det nu är, kan förstå att om jag och jag gör det här valet så gynnar det det ekosystemet där jag bor och där jag har stuga eller där jag har. Precis det ljus det är. Det är precis så det är. Det var ju inte en lantbrukare i Skövde som lanserade rågbröd smörgås med avocadopå och dels köpte man med hulloch hår. Det är intressant att se hur trenden inom mat kan få sådant fäste utan att man tänker efter. Vad betyder det här? Jätteviktigt.

Jessica. Vad är annars dina förhoppningar på här på de här fyra utbildningarna och det här projektet de närmaste kommande åren?

Ja, jag hoppas ju att mina förhoppningar är ju att de ska bli så framgångsrika som vi tror att de kan bli inom sina respektive grenar. Att sjömannen ska kunna visa oss att vi kan äta andra saker än lax och torsk.

Att man kan visa att korna är inte döda utan bidrar med massa saker och har sin plats i ett cirkulärt livsmedels system. Och att vi kan visa att våra skogsberg Vi kan ta några Skogsberg som det finns massvis av liter i skogarna och man kan ta tillvara, inte bara äta dem på filen och att man till exempel kan visa vilka vegetabiliska proteiner som våra kroppar klarar av att ta hand om och att ta upp näringsämnen av så att vi kan äta mera svensk vegetabilier och inte behöver importera korn och soja.

Och Svante, vad säger du? Vad har du för förhoppningar? Jag knyter an på det sista, som Jessica sade. När det gäller just rutiner från växtriket där det känns som ganska att vi varoförberedda på hur marknaden svängde. Jag kan inte säga extra tydligt tycker jag. Som eko odlare.

Vi kanske inte har de bästa förutsättningarna att odla linser eller eller en del av de saker som finns på marknaden idag. Det är ganska lång tid att förädla dem innan de blir konkurrenskraftiga jämfört med med havre. Där hoppas jag mycket på att vi skulle kunna få lite mer svensk växt protein och att det inte blev så mycket import, säger Jessica. Som lantbrukare har tyckt att debatten helthar kantrat angående idisslare och att man har uppfödning,

system som inte ens har i Sverige därifrån och säger att de förstör klimatet och samtidigt som man också säger att biologiska mångfalden är oerhört viktig.

Jag ser gärna blommande remsor utefter mina åkrar, men det kan inte ersätta biologisk mångfald från ett hav eller ett skogsarbete till exempel. Det återstår att se vad som kommer utifrån de här fyra centrumanläggningen och helt enkelt vi följer med spänning

på den. Landet är slutförda. Så jag får säga stort tack Svante Kaijser för att du var med idag och även tack till dig Jessica Ekstrand på Formas. Tack, tack komma. Ja. Det var allt från på den landet för i dag. Stort tack till dig som har lyssnat! Redaktör för dagens avsnitt var Ingrid Whitelock och podden Landet produceras av Landsbygds- nätverket. Vi hör i nästa avsnitt.